Kongl. Vitterhets Historie och Antiqvitets Akademiens
MÅNADSBLAD.

REDAKTÖR: HANS HILDEBRAND.

241—243. 1892. Januari—Mars.

Akademiens och Förvaltningsutskottets sammanträden.

Förvaltningsutskottets sammanträde den 9 januari. [1]

Antiqvarisk-topografiska arkivet. En samling färglagda afbildningar af målade kyrkfönster från Gotland, hembjudna af fröken G. Meukow, inlöstes.

Akademiens sammanträde den 12 januari.

Akademiska ärenden. Anmäldes att Akademiens korrespondent f. majoren Sigge Bogislaus Ulfsparre aflidit den 3 januari.

Till bedömande af de med anledning af Loubatska priset inkomna täflingsskrifterna utsågos hrr Esaias Tegnér, Bugge och Montelius.

Till ledamot i k. Direktionen för Stockholms stads undervisningsverk för åren 1892—1894 omvaldes hr Törnebladh.

Kyrkor och kyrkliga fornlemningar. Brunns församling i Skara stift, som ej längre behöfde den gamla kyrkan, hade förklarat sig villig att låta stenmurarne vara qvar, utan skyldighet för församlingen att underhålla dem och med rättighet att använda trävirket. Akademien tillstyrkte bifall härtill, under förutsättning att vanliga vilkor beträffande möjligen befintliga fornminnen iakttages. [2]

[1] Riksantiqvarien var under månaderna januari—mars i utlandet.

[2] Kongl. Maj:t medgaf den 22 januari, att allt i den gamla kyrkan befintligt trävirke må borttagas, under vilkor att, om vid virkets borttagande målningar, äldre med inskrift eller ornament försedda grafstenar eller andra fornminnen skulle anträffas, sådant skulle för Akademien ofördröjligen anmälas, samt att under kyrkans golf möjligen förekommande grafvar icke rubbas.

Akademien beslöt tillstyrka bifall till Hanhals' församlings (Göteborgs stift) ansökan om tillstånd att rifva sin under 1700-talets förra hälft uppförda kyrka.[1]

Inskrift. Akademien godkände ett förslag till inskrift på Östra Herrestads kyrka i Skåne.

Medaljförslag. Förslag till medaljer för Brandförsäkrings-aktiebolaget Norrland (2), Lindes skridskoklubb och Sjöofficerarnes målskjutningsförbund i Stockholm godkändes.

Akademiens sammanträde den 2 februari.[2]

Akademiska ärenden. Anmältes, att Akademiens utländske ledamot Jean Louis Armand de Quatrefages de Bréau aflidit den 12 januari.

Kyrkor och kyrkliga ärenden. Akademien beslöt tillstyrka bifall till Ullångers församlings (Hernösands stift) anhållan att få till Nordiska Museet öfverlemna åtskilliga församlingens kyrka tillhöriga, men ej i bruk varande föremål, dock under det vilkor, att Riksantiqvarien sättes i tillfälle att, sedan sakerna ankommit till Nordiska Museet, taga kännedom om, huruvida någon eller några af dessa behöfvas för Statens Historiska Museum, samt att detta museum måtte kunna på samma vilkor som Nordiska Museet förvärfva hvad som anses behöfligt.[3]

Med anledning af en remiss af Drottens församlings i Söderköping ansökan att få sälja två i kyrkan förvarade snidade stolsgaflar från medeltiden, beslöt Akademien afgifva det svar, att dessa gaflar redan voro införlifvade med Statens Historiska Museum (Inv. 8994).

Medaljer. Förslag till medaljer (2) för k. Dalregementets skjutförbund godkändes och medgafs en ändring å den ena medaljen för brandförsäkringsaktiebolaget Norrland.

---

[1] Kongl. Maj:t godkände den 17 mars Akademiens hemställan.

[2] Förvaltningsutskottet sammanträdde den 29 januari.

[3] Kongl. Maj:t medgaf den 12 februari att af de uppgifna föremålen må till Nordiska Museet öfverlåtas hvad icke vid undersökning af Riksantiqvarien finnes vara af beskaffenhet att böra för Statens samlingar förvärfvas.

Förvaltningsutskottets sammanträde den 6 februari.

Kyrkor och kyrkliga fornsaker. Pastor i Öfver-Kalix församling (Hernösands stift) hade anmält en af Norrbottens läns museiförening framställd samt af Öfver-Kalix församling tillstyrkt begäran att få från församlingens kyrka till föreningens samlingar flytta den gamla predikstolen samt tvänne gamla altartaflor. Utskottet beslöt svara, att från Akademiens sida intet hinder möter härför.

Förvaltningsutskottets sammanträde den 26 februari.

Fast fornlemning. Hemmansegaren H. P. Thomasson på Rå i Vallstena sn, Gotland, hade inkommit med förnyad anhållan att få borttaga ett å hans egor befintligt röse, hvilken anhållan af Akademien den 15 augusti 1888 blifvit afslagen. Utskottet beslöt på grund af nu lemnade upplysningar, att röset må få borttagas, sedan det blifvit af sakkunnig person på Statens bekostnad fullständigt undersökt.

Kyrkor och kyrkliga fornsaker. Östra Gerums församling (Skara stift) hade meddelat, att församlingen önskade uppföra en sakristia å kyrkans norra sida, utvidga det midt på apsisväggen befintliga fönstret, flytta altaret in i apsis samt flytta predikstolen från södra väggen till den norra. Utskottet ansåg sig kunna tillstyrka de tillämnade åtgärderna med undantag af fönstrets utvidgning.

Kyrkoherden i Lerbäcks församling hade frågat, huruvida en församlingens kyrka tillhörig altartafla, som blifvit ersatt med en ny, vore lämplig att inlösas för Statens Historiska Museum. Utskottet beslöt svara, att taflan ej vore för museet lämplig.

Från Hamneda församling (Vexiö stift) hade inkommit dels hembud af diverse förtecknade församlingens kyrka tillhöriga äldre föremål, hvilka ej längre äro för kyrkan behöfliga, dels anhållan om tillstånd att, derest nämnda saker ej komma att för Staten inlösas, sälja dem. Utskottet lemnade bifall till den

senare framställningen samt beslöt att fråga församlingen, om och på hvilka vilkor den vore villig att till Statens Historiska Museum afstå kyrkans gamla funt.

Akademiens sammanträde den 1 mars.

Akademiska ärenden. Hr Wærn hade i stället för hr Bugge inträdt i komitén för bedömande af de Loubatska prisskrifterna. I enlighet med kommitterades förslag beslöt Akademien tilldela priset, 3,500 kr., åt professor Gustaf Storm i Kristiania för hans arbete *Studier over Vinlandsreiserna, Vinlands geografi og ethnografi*. På begäran af grefve Loubat beslöt Akademien att ett exemplar af detta arbete, liksom af andra arbeten, som kunna komma att prisbelönas, skall lemnas till The New Catholic University i Washington.

Akademien beslöt att lemna det Beskowska priset, 900 kr., till amanuensen dr K. H. Karlsson.

Historiska nämnden afgaf redogörelse för arbetena med utgifvande af Axel Oxenstiernas skrifter under år 1891. På nämndens förslag beslöt Akademien att hela behållningen för år 1891 skulle anslås till utgifvande af Oxenstiernas skrifter, deri inräknade de 300 kr., som varit ämnade till anskaffande af afskrifter från Vatikanen, samt att dr P. Sondén skulle för året uppbära ett arfvode af 2,500 kr. för sitt arbete med utgifvande af de Oxenstiernska skrifterna.

Akademien beslöt, på förslag af Antiqvariska nämnden att anslå till runverket 500 kr., till arbetena öfver Vendel och Björkö 500 kr., till undersökning af fornlemningar 1,000 kr., till Antiqvarisk-topografiska arkivet 800 kr., till resor och vetenskapliga arbeten 1,000 kr.

Fasta fornlemningar. Akademien gaf lektor F. J. Bæhrendtz ett anslag af 400 kr. för utförande af arkeologiska undersökningar inom Kalmar län.

Kyrkor och kyrkliga fornsaker. Akademien beslöt tillstyrka bifall till Glafva församlings (Karlstads stift) beslut att ändra och reparera sin kyrka, under förutsättning att kyrkans nu-

varande altartafla, som skulle ersättas af en ny altaruppsats, för framtiden bevaras å lämpligt ställe.

Akademiens högtidsdag den 20 mars.

Närvarande: Hertigen af Vestergötland, Akademiens preses hr Björnstjerna, hrr Wærn, Wedberg, von Ehrenheim, Bowallius, Odhner, Akademiens t. f. sekreterare hr Montelius, hrr Esaias Tegnér, Törnebladh, Emil Hildebrand, Alin och Viktor Rydberg, amanuenserna dr Stolpe, dr Ekhoff, dr Blomberg och kandidat Martin, v. häradshöfding B. Lagervall, Akademiens tecknare Sörling, professor G. Storm och amanuensen K. H. Karlsson.

Preses helsade H. K. H. Hertigen af Vestergötland med ett tal.

Loubatska priset öfverlemnades af H. K. H. till professor Storm och det Beskowska priset till dr Karlsson.

T. f. sekreteraren föredrog Akademiens årsberättelse för år 1891 och höll ett föredrag om möjligheten af en kronologi under den förhistoriska tiden.

Akademiens extra sammanträde den 20 mars. [1]

Kyrkor och kyrkliga fornminnen. Akademien beslöt tillstyrka bifall till Harplinge församlings (Göteborgs stift) anhållan om tillstånd att rifva den hittills begagnade kyrkan.

Medaljer. Förslag till 2 medaljer för Hallands läns Hushållningssällskap godkändes.

Statens Historiska Museum och k. Myntkabinettet.

Samlingarnas tillväxt januari—mars.

8992. *Bohuslän, Tanums hd och sn, Ertseröd.* Hålcelt af brons, lik M. 146, funnen i en åker.

[1] Förvaltningsutkottet hade sammanträde samma dag.

8993. *Arboga landsförsamling.* Kudde med broderi (rococco) på hvit atlas, inramadt med bård af röd atlas, kring ytterkanten en knypplad spets af silfvertråd, en medaljon visar Orpheus spelande för djuren; — fyra stolsitsar af allmogegobelin. — *Gåfva af församlingen.*

8994. *Drottens kyrka i Söderköping.* Två gaflar till en korstol, snidade, början af 1500-talet.

8995. *Småland, Norrviddinge hd, Söraby sn, Vartorp.* Ett bärkors af silfver, medeltidstyp, men arbetet från vid pass år 1700; funnet vid plöjning.

8996. *Halland, Årstads hd, Abilds prestgård.* En spjutspets af flinta, två bitar af dito, 7 små bitar af flinta och sten, ett tjogtal små bitar af lerkärl, med rödt eller grått brott, brända ben, ett obrändt ben. — Af kapten J. A. Lagergren upptaget ur ett jordblandadt röse.

8997. Gipsafgjutning af en sten, funnen vid Koppelheck i Angeln (Slesvig), å hvilken man trott sig kunna se runor. — *Gåfva af Generalverwaltung der k. Museen* i *Berlin.*

8998. Två små bronsringar, funna i Schlesien. — *Gåfva af museet i Breslau.*

8999. *Öland, Gärdslösa sn, Störlinge.* Guldten, ringformigt hopböjd; funnen i en hällkista från den äldre jernåldern.

9000. *Samling bildad af handlanden C. F. Lundberg i Göteborg.* Hufvudsakligen föremål från Bohuslän och Vestergötland, de flesta hörande till stenåldern. De märkligaste föremålen äro två guldbrakteater funna i Bohuslän.

9001. *Öland, Hulterstads sn, Triberga.* En guldten, vigt 35,69 gr.

9002. *Öland, Torslunda sn, Skogsby.* En kejsar Libii Severi guldsolidus (Cohen, del VI, s. 519 nr 7).

9003. *Eskelhems sn, Bolex.* Spiralring af blekt guld; vigt 63,4 gr.

9004. *Vestmanland, Siende hd, Badelunda sn, Sörby.* Ett stort bågspänne af brons (yngre jernåldern), med spår af förgyllning i de djupare delarna.

9005. En k. Karl XI:s tvåmark för år 1677.

9006. *Leverans från k. Myntet.* Ett silfvermynt, 3 bronsmynt, 33 silfvermedaljer. [1]

9007. *Jämtland, Ås sn, Rösta by.* 4 ringspännen af förgyldt silfver, ett ringspänne af förgyld brons, två runda pressade silfverbleck; funna vid bortförande af ett stenröse. [2]

9008. *Vestergötland, Gudhems hd, Edåsa sn, Freden.* 2 skedar, 6 beslag och bitar af dylika, ett platt fyrkantigt beslag, 2 fingerringar, 2 bitar af ett rundt silfverföremål, 7 silfverknappar, bitar af 4 knappar, ett knäppe, en häkta, bitar af en kedja, — allt detta af silfver —, 5 perlor af karneol, 12½ perlor af jet. [3]

9009. *Från svarta jorden å Björkö.* 2 ringar, 2 pilspetsar, knifblad, ändbeslag, 3 tenar, brodd, hufvud till nit, ring med vidhängande ten, 2 bitar — allt af jern; spelbricka, sländtrissa, nål, kam, cylindrisk bit och föremål af okändt bruk — allt af lera; sländtrissa, 4 brynen — af sten; 3 petrifikat, 4 bitar obearbetad bernsten, 16 perlor af glas och lera.

9010. *Jämtland, trakten af Östersund.* En »hästeklafve» af jern med inslagna ornament och bihang med spiraländar.

9011. Silfvermedalj präglad i Stettin öfver k. Karl Gustaf (BEH nr 24), silfvermedalj öfver k. Karl XII:s försoning med August II år 1707 (BEH nr 112), ett Rigas guldstycke å 8 dukater, i anledning af freden i Brömsebro 1645. — Genom byte med öfverbibliotekarien grefve C. Snoilsky.

9012. Ett mynt af engelske konungen Edvard confessor.

9013. 3 svenska sedlar, 4 svenska medaljer, ett ptolemeiskt mynt från Egypten.

9014. *Blekinge, Medelstads hd, Hjortsberga sn, Johanneshus.* En skaftcelt af brons (fig. 1); — *Blekinge.* Ett bronsspjut (fig. 2).

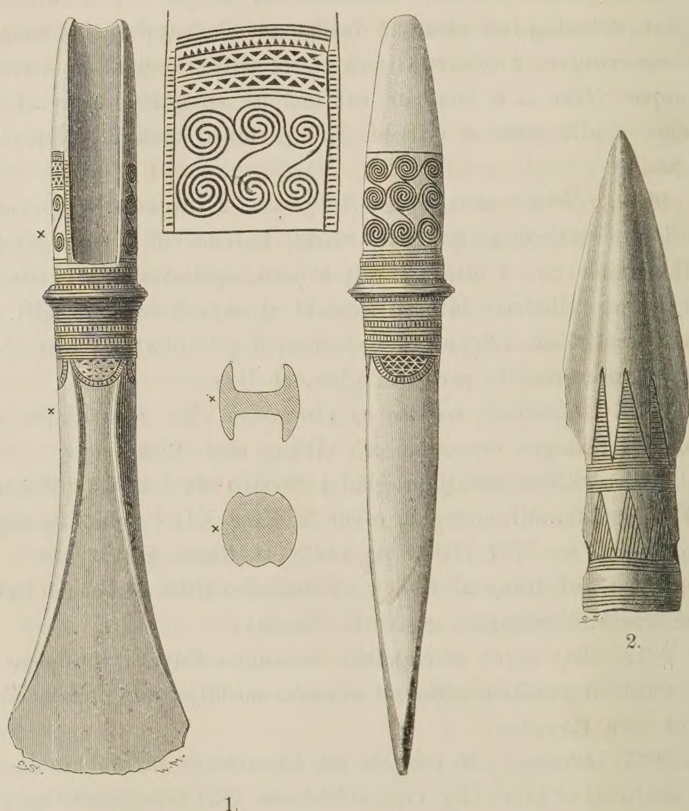
9015. *Fynd från Blekinge, Skåne och Östergötland* (länsträdgårdsmästaren Olssons samling). 3 flintmejslar, 3 pilspetsar

[1] Om denna leverans jfr s. 29.

[2] För detta fynd lemnas s. 20 närmare redogörelse.

[3] För detta fynd lemnas s. 25 närmare redogörelse.

af flinta, en spjutspets af rödbrun skiffer, funnen på Ytterön, Torhamns sn, Blekinge, en hängprydnad af svart skiffer, ett nålbryne af brun skiffer, 2 bendolkar, 2 benharpuner, 2 hålcelter af brons, 2 bronsspjut, delar af 6 eller 7 halsringar af brons, bit af bronssvärd; 2 fingerringar, en nål, en gjutklump af brons, 2 massiva armringar af silfver; en glasperla.

1. 2.

9016. *Uppland, Åkers skeppslag, Kulla sn, Vira.* Stenyxa med skafthål.

9017. *Småland, Skede kyrka.* Messhake med broderi från slutet af medeltiden; krucifix af koppar.

9018. *Södermanland, ÖRekarnes hd, Dunkers sn, Ekeby.* 7 stenyxor utan skafthål.

9019. *Kalmar län, Norra Tjusts hd.* Stenyxa med skafthål.

9020. En stenmejsel m. m.

9021. Ett 20-francstycke af år 1808, med omskrifterna *Napoleon empereur* och *Republique française.* — *Gåfva af hr Philip Valentin.*

9022. *Södermanland, Hölebo hd, Vesterljungs sn, Kolbygget.* 16 plåtmynt ur ett större fynd, bestående af följande plåtar:

Karl XII.

2-daler 1716, motstämplad med Göta vapen 1
» 1717, motstämplad med Göta vapen och med 3 kronor 1

Ulrika Eleonora.

2-daler 1719 5
» 1720 3

Fredrik I.

2-daler 1720 1
» 1721 4
» 1722 2
» 1723 2
» 1724 2
» 1725 1
» 1726 2
» 1727 1
» 1728 3
» 1729 5
» 1730 1
» 1731 2
» 1732 3
» 1733 5
» 1734 7
» 1735 3
» 1739 6
» 1742 8
» 1743 2

2-daler 1744 1
» 1748 3
» 1749 1
» 1750 . . . . 1.

9023. *Östergötland, Kinda hd, Hycklinge kyrka.* Brudkrona af silfver med fodral af koppar.

9024. *Östergötland, Östkinds hd, ÖStenby kyrka.* Brudkrona af silfver med fodral af koppar.

9025. En samling utländska medeltidsmynt.

9026. En kopparplåt, ett kopparmynt.

9027. Ett kopparmynt.

9028. Ett medeltidsmynt från Verdun.

9029. *Halland, Halmstads hd, Qvibille kyrkogård.* Fingerring af guld, med den korsfäste Christus mellan Maria och Johannes.

Fynd från Djurgårdsäng, Vestergötland.

På kronolägenheten Djurgårdsäng invid indragna kronofogdebostället Gällqvist i Skara landsförsamling, Vestergötland, anträffades år 1880 ett synnerligen intressant fynd. Några arbetare voro der sysselsatta med dikesgräfning, då de på ungefär 45 cm djup stötte på en guld- och silfverskatt. Enligt deras uppgift var den invirad i tyg och skinn samt hvilade på näfver, hvilket senare otvifvelaktigt bör förstås på så sätt, att hela skatten ursprungligen ytterst varit omgifven af näfver. Den öfversta delen af näfveromhöljet hade lätt kunnat blifva borttagen af arbetarna, utan att de lagt märke därtill. Först sedan detta på ett eller annat sätt kommit undan och guldet och silfret glimmat mot dem, kan man anse, att deras observationer börjat.

Det synnerligen omsorgsfulla sätt, hvarpå skatten sålunda ursprungligen var skyddad, ger oss en antydan om, att den person, som lagt ned den, ej gjort det i brådska såsom vid en

öfverhängande fara. Hans mening har tydligen varit, att skatten skulle ligga en längre tid i jorden, innan han kunde fa tillfälle att åter upptaga den. Lägga vi härtill, att han af en eller annan orsak blef hindrad att återuppsöka den, så torde detta vara allt, som vi kunna få veta om den forna egaren till denna, synnerligast under de aflägsna tider som här äro i fråga, helt säkert högst betydande skatt.

Den förvaras nu i Statens Historiska Museum, där den bär inventarienumret 6563, och innehåller följande föremål.

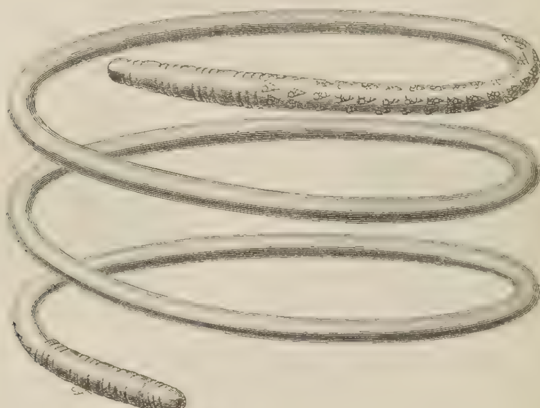
3.

4.

1. *Brakteat af guld* försedd med ögla, afbildad fig. 3. Väger 3,68 gr. Den präglade bilden framställer ett fyrfota djur, sedt i profil, så att endast ett fram- och ett bakben är afbildadt. Djurets bandlika kropp är S-formigt böjd, och hufvudet är vridet bakat. Det är benens ställning, som försvårar uppfattandet af bilden. Hufvudet är lätt igenkännligt och af en form, som ofta återkommer på djurbilder fran denna tid. Det afslutas bakåt halfcirkelformigt och framåt af en rät linie, och i det härigenom uppkomna rummet ligger ögat. Munnen bildar ett parti för sig och är återgifven som en krökt fogelnäbb, hvarför det väl är troligt, att vi här ha att göra med en degenererad form af ett grip- eller örnhufvud. Från den bakre delen af hufvudet utgår halsen, och följer man denna så finner man, att den på två ställen korsas af frambenet, innan den når fram till frambenets fäste vid balen, hvilket ater är angifvet genom en ögla. På andra sidan om denna vidtager balen, som S-formigt

böjer sig. Den korsas först två gånger af bakbenet och så två gånger af frambenet, innan den når till bakbenets fäste vid kroppen, äfven detta återgifvet som en ögla. Ett mycket mindre djur är afbildadt mellan det större djurets fram- och bakben. På vissa ställen förekomma upphöjda punkter, och då dylika punkter äfven torde förekomma på andra klasser af brakteater förtjena de att uppmärksammas.

5.

2. *Brakteat af guld* försedd med ögla, afbildad fig. 4. Väger 2,3 gr. Denna brakteat är något mindre än den föregående, men den präglade bilden visar alldeles samma framställning, d. v. s. två djur, ett större och ett mindre och är i ett och allt fullkomligt lik denna. Man skulle kunna tro, att den är en omsorgsfullt gjord kopia, som likväl har utförts så, att bilden blifvit alldeles omvänd, hvarigenom det som är höger på originalet blifvit venster på kopian. Ända in i minsta detalj är kopian trogen, endast punkten, som å den större brakteaten finnes vid frambenets ögla, har på den mindre i följd af bristande utrymme blifvit flyttad in i sjelfva öglan.

Brakteater af denna egendomliga typ ha ännu ej blifvit funna i de uppsvenska landskapen, lika litet som på Gotland eller Öland och ej inom Norge.

3. *Spirallagd armring af trind guldten*, afbildad fig. 5. Väger 133,11 gr. Nu söderbruten i två delar. Ändarne äro profilerade och i spetsarne finnas små insänkningar. Från profileringen räknadt ett stycke inåt är armringen på tenens yttersida prydd med små instämplade trianglar. I hvar triangel finnas tre upphöjda punkter.

Dylika armringar med ändarna profilerade känner man i flere exemplar från alla tre nordiska rikena.

4. *Knapp af guld.* Väger 3,495 gr. Öfversidan afbildad fig. 6. På undersidan en pålödd ögla. De på framsidan pålödda tunna metallväggarna visa, att knappen ursprungligen varit prydd med inläggning, troligen af granater, emedan ofta just sådana arbeten förekomma från denna tid. Mig veterligen är endast en enda knapp af denna art förut funnen i Sverige, och det på Gotland[1] (Statens Historiska Museum 2747).

6.

5. *Guldtacka*, gjuten. Guldet blekt. Afbildad fig. 7. Längd 10,8 cm. Vigt 160,36 gr. I Sverige har man ännu ej funnit

7. 2/3

någon annan gjuten guldtacka än denna, men deremot i Danmark t. ex. i det stora Broholmsfyndet[2] och i Norge bland annat vid Stavijordet, Eidsvolds pgd. Romerike,[3] hvilket fynd äfven i mycket annat erinrar om det, som vi nu sysselsätta oss med. Tackans form är här äfven den samma.

6. Liten trind *ten af blekt guld*, groft hamrad, afsmalnande mot ändarna, som äro oskadade. Hoplagd i spiral 1½ hvarf. Väger 6,87 gr.

---

[1] Montelius, *Från jernåldern*, pl. 8. fig. 7.
[2] Sehested, *Fortidsminder og Oldsager fra Egnen om Broholm*, s. 199, pl. 44.
[3] *Aaarsberetning* för år 1883, s. 102, 33.

7. Liten trind *ten af guld*, spirallagd, något hoptryckt, afhuggen i båda ändarna. Väger 5,11 gr.

8. Liten trind *ten af guld*, spirallagd i nära två hvarf, afsmalnande mot den ena oskadade ändan, afhuggen i den andra, tjockare. Väger 3,525 gr.

9. Liten trind *ten af guld*, oregelbundet spirallagd, afhuggen i ena ändan. Väger 3,61 gr.

10. Liten trind *ten af guld*, oregelbundet spirallagd, troligen afhuggen i båda ändarna. Väger 3,02 gr.

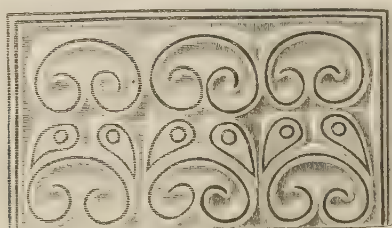
11. Bit af trind spirallagd *guldten*, afhuggen i ena ändan. Väger 3,28 gr.

12. Tunn fyrkantig *guldten* hoplagd i 3 hvarf, oregelbunden spiral, i ena ändan tillspetsad, i den andra afhuggen.

13. Bit af på två sidor tvärrefflad *guldten*, nu hopböjd. Troligen ett mycket slitet stycke af den yttersta omfattningen till en guldbrakteat.

14. Knippa af platt *guldtråd*, guldet mycket blekt, hoplagd i ring.

15. Knippa af dylik *guldtråd*.

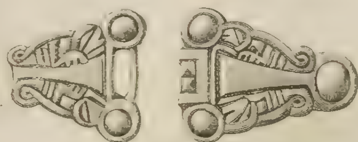

8. 1/2

16. *Rektangulär silfverplatta* något böjd, så att den kan sluta tätt till något cylindriskt föremål. Afbildad fig. 8. Den är prydd med ornament utförda dels i relief dels i niello, och den har varit förgyld. Intet nithål eller märke efter dylikt synes, hvarför den med all sannolikhet genom lödning eller någon slags limning varit fäst vid det föremål, som den en gång prydde. Samma förhållande är äfven med hyskan och haken.

omnämda under följande nummer. Af intresse är att man också ifrån Norge känner silfverbeslag på liknande sätt anordnade.[1]

De hufvudsakliga ornamenten på plattan äro af en form, som ofta förekommer på föremål från brakteat-tiden såväl inom som utom Sverige. Så återfinnes det instämpladt å brakteater se t. ex. Atlas för Nordisk Oldkyndighed fig. 81 och 144 och Asumsbrakteaten m. fl. På ett spänne från Kent, England, förekommer det äfven, likasom å fibulor från 5:te århundradet i det sydliga Europa. Det förekommer visserligen äfven senare, men då nästan alltid i filigran-teknik. Allmännast utbredt är det likväl under 5:te och 6:te århundradena.

9.

17. *Hake* och *hyska af silfver*, på framsidan förgyllda, afbildade fig. 9. Äfven dessa sakna nithål, och hafva troligen varit fastlödda samt äro också något böjda, omständigheter som ge en antydan om att de på något sätt måtte höra tillsammans med silfverplattan. Orneringen är af stort intresse. Utmed kanterna på beslagen äro djur afbildade, visserligen ganska mycket förkrympta, men ännu fullt igenkänneliga. De höra till den klass af djurbilder, för hvilkas samband med den romerska konsten docenten S. Söderberg på ett utförligt sätt har redogjort.[2] Oftast förekomma de på fibulor och rembeslag, men äro då vanligen så ställda, att de luta mot hvarandra med hufvudena närmare hvarandra än underkropparna. Här är förhållandet motsatt, hufvudena äro vända åt beslagens bredare del. Granska vi djurbilderna i detalj, finna vi lätt, att hufvudet är annorlunda

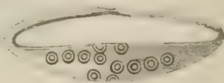
[1] Se *Aarsberetningen* för 1878, sid. 249, nr 81 b, i hvilket fynd dessutom förekommer en liten guldspiral, silfverhyskor af samma slag som omtalas här nedan under nr 26 samt spännen af samma typ som M. 326 och 327.

[2] *Antiqvarisk tidskrift för Sverige.* XI: 3.

än det, som förekom på de ofvan beskrifna brakteaterna. Hufvudets afslutning bakat är en annan, ögat ligger pa annat sätt i hufvudet, och fogelnäbben saknas helt och hållet. Djuret ligger på huk, sa att framfoten synes strax bredvid hufvudet. Bakbenet saknas helt och hallet, så framt man ej i den böjda delen af bak-kroppen vill se ett minne af detta.

18. *Rund silfverplåt* med instämplade och graverade ornament, afbildad fig. 10, tydligen en ratt utförd efterbildning af någon guldbrakteat. Midtbilden är svår att tyda, rundt om denna är infattning anordnad alldeles som å brakteaterna. Något spår af ögla förekommer ej.

10.

11

12

19. *Ring af silfver* afbildad fig. 11. Nötningen å den trinda tenen ger vid handen, att ringen burits hängande och och således ej varit fingerring utan snarare begagnats som hängsmycke på ett eller annat sätt.

20. *Rektangulärt beslag af silfver* med två nitar. Den ena af nitarna har varit beklädd med en *niellerad silfverplatta* afbildad fig. 12.

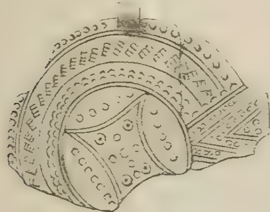
21. Bitar af en *tunn silfverplåt* prydd med graverade och instämplade ornament, afbildad fig. 13. Till formen rund och försedd med palödd ögla, således mycket erinrande om brakteaterna, men den tyckes at ena sidan hafva varit förlängd. Såväl den nuvarande formen som orneringen anger detta. Har

måhända ursprungligen haft någon annan bestämmelse, men sedan blifvit använd som hängsmycke.

22. Fragment af *tunn silfverplåt* med inslagna små kretsar med midtpunkt.

23 och 24. Liten bit hopbuckladt *silfverbleck* och en bit tunnt silfverbleck.

25. *Rundt silfverbleck* med hål.

13.

14.

26. *Hyska* och *hake af silfvertråd* afbildade i fig. 14. Dessutom en något större dylik hyska samt fragment af 8 stycken dylika. Så vidt jag vet, är detta enda gången, som man hitintills funnit dylika hyskor och hakar i svensk jord. I Norge känner man flere fynd med dylika.[1]

27. I tre hvarf spirallagd, delvis vriden *ten af silfver*, i ena ändan afbruten.

28. Omkring 60 stycken smärre *ringar* bildade dels af platta tunna *silfvertenar* dels af *silfvertråd*, en del spirallagda.

29 och 30. Två hopvirade buntar af platt *silfvertråd*, den ena nystad öfver ett hopböjdt silfverbleck.

31. Några platta, hopböjda, smala remsor af *silfverbleck*, ett par med omböjd ögla i ena ändan.

32. *Gjuten silfvertacka*, s. k. barr, itubruten, till formen lik M. 639. Väger 42 gr.

33—41. *Silfvertackor*, nio stycken, en afbildad fig. 15, gjutna i två olika formar af i det allra närmaste alldeles samma

---

[1] Se t. ex. *Aarsberetningerne* för 1878, s. 249, nr 81 och 1880, s. 221, nr 247.

utseende. Barrerna väga 150,57 gr, 153,67 gr, 156,77 gr, 166,27 gr och 175,8 gr. Dessa fem äro gjutna i samma form. De som äro gjutna i den andra väga 141,1 gr, 147,22 gr, 170,67 gr och 171,22 gr.

42. Några bitar af *tunnt bronsbleck*, troligen fragment af ett bronskärl.

43. En half *bronsring* af temligen grof trind ten.

44. Nästan halfsferisk gulgrön *glasklump*. Spelbricka?

45. Rester af *tyg* och *näfver*.

15. 2/3

Efter denna granskning af fyndets olika beståndsdelar tränger sig ovilkorligen den tanken fram, att man här har att göra med en skatt samlad för sitt metallvärde. Ett dylikt fynd har ej lika stort vetenskapligt värde, synnerligast för mera detaljerade kronologiska bestämmelser, som ett slutet graffynd, men det är dock ur flere synpunkter af mycket stort intresse. Det ifrågavarande fyndets olika föremål synas likväl vara temligen samtidiga.

De under nr 26 omtalade hyskorna och hakarna äro i Norge flere gånger funna tillsammans med fibulor af samma typ som M. fig. 326 och 327, hvilken fibulaform otvifvelaktigt tillhör femte århundradet.

Guldknappen ger oss en antydan om samma tid, ty den andra guldknappen af denna sort, som förvaras i Statens Historiska Museum, är funnen tillsammans med 11 stycken byzantiska guldmynt från femte århundradet (Honorius 395—423 — Anastasius 491—518).[1]

[1] Montelius, *Från järnåldern*, fynd 200.

Ornamentiken på hyskan och haken, här ofvan omnämnda under nr 17, pekar äfven pa samma tid, emedan den är sa nära beslägtad med ornamentiken på de stora praktfulla fibulorna fran femte århundradet.[1] Den under nr 16 beskrifna silfverplattans ornament hänvisar äfven till denna tid.

Så är äfven förhållandet med de båda guldbrakteaterna i fyndet. Visserligen var Worsaae benägen att hänföra denna brakteattyp till det 7:de eller 8:de århundradet,[2] men det enda skäl, som han anför till stöd för denna sin åsigt, synes mig ej vara alldeles tillfyllesgörande. Han säger nämligen, att i intet samladt fynd af dylika brakteater har någon guldsolidus förekommit, under det att guldsolidi anträffas tillsammans med brakteater af typen med ett menniskohufvud öfver ett djur. Han drar däraf den slutsatsen, att de senare äro äldre än de förra, hvilken ju äfven ligger nära till hands, men granskar man förhallandena närmare, gestaltar sig saken något annorlunda. Såvidt jag känner förhållandena äro i Danmark alla samlade fynd af den ifrågavarande brakteattypen från Jutland med undantag af ett som är från Fyn. I Sverige äro dylika fynd endast kända från Vestergötland, Östergötland och Bohuslän. Nu inträffar det egendomliga förhållandet, att man från Jutland åtminstone till år 1869[3] kände blott ett enda säkert solidusfynd bestående af ett mynt och från de tre nyssnämnda svenska landskapen känner man för närvarande blott tre fynd, med ett mynt i hvartdera. Att brakteatfynd, som på dessa områden anträffas, sakna guldsolidi kan väl således knappast anses ha någon betydelse för kronologien, så vidt jag kan finna.

Sådana fynd som de från Overhornbek och Skodborg båda i Danmark ge oss deremot en direkt fingervisning för tidsbestämningen, och såsom Montelius påvisat i sina tidsbestämningar,[1] tillhöra båda fynden femte eller allra senast förra hälften af sjette århundradet.

[1] Montelius, *Öfversigt*, i *Svenska fornminnesföreningens tidskrift*. VII, sid. 148 o. f.

[2] Worsaae, *Om Forestillingerne paa Guldbracteaterne* i *Aarbøger* för 1870.

[3] Montelius, *Från järnåldern*.

Då således de mest karakteristiska formerna inom fyndet samstämmigt hänvisa mot 5:te eller allra senast 6:te århundradet, så torde man vara sanningen så nära, som man möjligen kan komma, då man hänför fyndet till tiden omkring år 500, naturligtvis med en ej alltför liten jämkningsmån åt båda hållen.

Bernhard Salin.

Smycken från medeltiden.

Till de rika fynd af medeltidssmycken, som utgöra en prydnad för Statens Historiska Museum, kommo i början af året ännu två, hvilka jag här vill lägga fram för Månadsbladets läsare. En jämförelse dem emellan är så mycket vigtigare, som de två fynden tillhöra olika delar af medeltiden.

1.

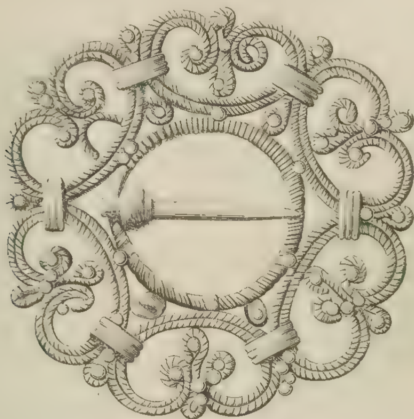
Den 5 januari var man å egorna till Rösta by, Ås sn, Jämtland, sysselsatt med bortförande af ett röse och hittades i detta sex föremål af silfver, ett af brons. Som samtliga föremål tillhöra medeltiden kan röset icke hafva varit ett grafröse, eller, rättare sagdt, om det varit ett sådant, har skatten intet sammanhang med rösets ursprungliga bestämmelse; de hittade föremålen utgöra en skatt, för hvilken ett gömställe blifvit sökt. Röset är sannolikt ett s. k. odlingsröse. I ett sådant hittades år 1887 vid Badeboda i Småland en skatt af medeltidssmycken, för hvilken jag lemnat redogörelse i *Månadsbladet* 1888, s. 1 f.

De hembjudna föremålen voro följande:

1. Ett *ringspänne af brons* (fig. 16). Sjelfva spännet består af en i ring böjd tjock bronstråd, som är tvärstreckad, ehuru strecken blifvit utnötta på de ställen, som varit utsatta för nötning af nålöglan och nålspetsen. Till denna ring äro fastlödda sex rundlar, bildade af dubbla bronstrådar, hvilka likaledes synas varit tvärstreckade, ehuru strecken försvunnit genom nötning. Trådarnas ändar äro inrullade och i de vinklar, som derigenom bildats, äro placerade öglor. I hvar ögla och hvart

inrulladt ändstycke förekommer en kula. Sidostående rundlar äro förenade med ett tvärband.

Smycken af denna komposition äro förut träffade i svenska fynd. Ett dylikt spänne, af silfver, förekommer i det halländska Tölöfyndet och finnes afbildadt i *Teckningar ur Statens Historiska Museum*, ser. VI, pl. 8, fig. *f*, flere sådana förekomma i det vackra fyndet från Amunde i Burs sn, pa Gotland, i hvilket fynd äfven finnas exemplar af en rhombisk typ.[1]

16.

2. Ett *ringspänne af silfver*, på öfre sidan förgyldt (fig. 17). Ringen är bred, bestående af fem till hvarandra slutna rundlar, som genom pressning äro upphöjda; å hvar rundel bilden af ett lejon eller en grip. I hvar yttre vinkel mellan två rundlar ett utsprång, som täckes af ett pålödt menniskohufvud. Vigt 28,45 gr.

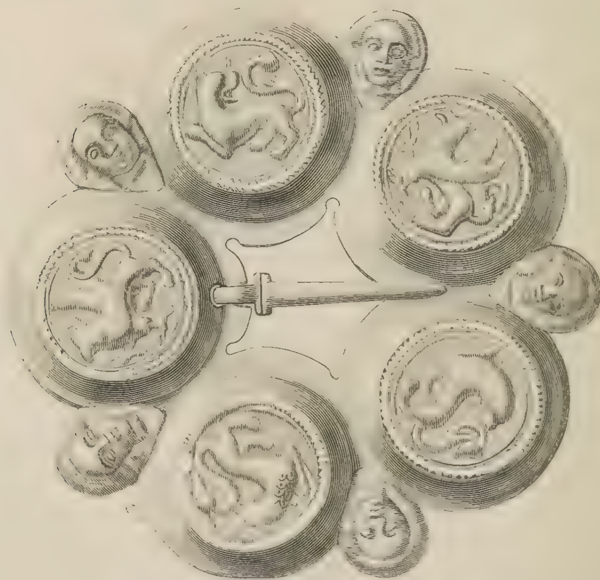
3. Ett *ringspänne af silfver*, samma arbete och enahanda anordning som nr 2, men rundlarne äro här sex och hufvudena krönta. Vigt 71,69 gr.

Ett ringspänne af samma anordning är funnet vid Kristevik i Högas sn, Bohus län; således äfven detta inom ett fordom

[1] Jfr illustrerad *Sveriges historia*, del 2, s. 55 och 57.

norskt område. Detta spänne finnes afbildadt i nyss anförda *Teckningar*, pl. 9, fig. *b*.

Lejon och gripar spelade en stor roll såväl i medeltidens heraldik som i dess ornamentik. Ett krönt eller okrönt hufvud förekommer likaledes mycket ofta. Exempelvis må anföras häktan samma plansch fig. *l* samt Badebodakronan, *Månadsbladet* 1888, s. 2, fig. 2.

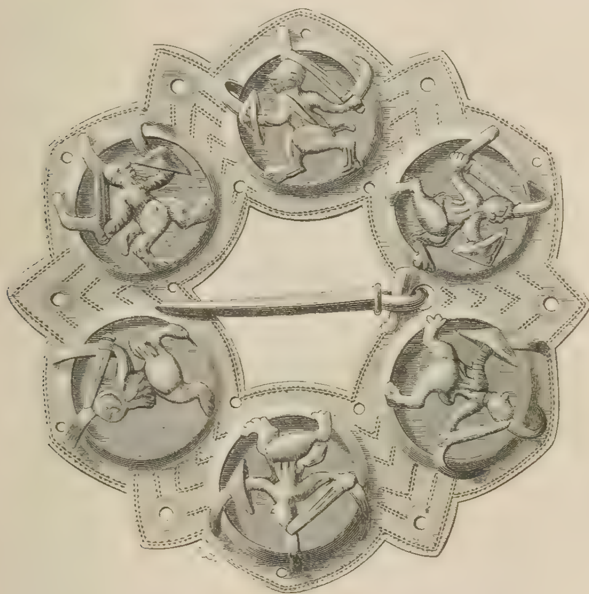

17.

4. Ett *ringspänne af silfver*, på framsidan förgyldt. Det har samma grundform som det föregaende; ringen består af sex rundlar och i utkanten mellan dem sex utsprång, som dock i detta fall äro spetsiga. Detta spänne består af två lika stora skifvor; i den öfre, som täcker den undre, äro sex runda hål och öfver dem äro fastlödda tre par af krigare — öfre delen menniska, nedre delen djur —, som kämpa mot hvarandra. Hvar krigare har i högra handen ett svärd, i den venstra handen en rund kupig sköld. De spetsiga utsprången äro a bada skif-

vorna genomborrade. I hvart par af hål har tydligen funnits en nit; nu hållas de två skifvorna samman uteslutande genom nålöglan. Vigt 48,45 gr (fig. 18).

De kämpande figurerna påminna om en del reliefbilder å de svenska dopfuntarne.

18.

5. Ett *ringspänne af silfver*, helt förgyldt. Ringen är smal, från denna uppstiga tio sneda, utåt riktade koner, hvilkas öfversta afskurna del omsluter en sten. Mellan konerna förekomma kullriga upphöjningar med graverad yta. Vigt 35,8 gr (fig. 19).

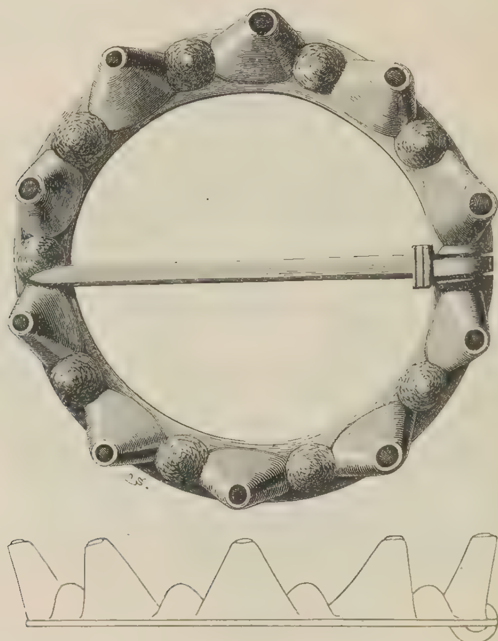
Samma anordning för fastsättande af stenar finna vi i smycken hörande till de förut omtalade Tölö- och Kristeviksfynden; jfr ofvan anförda *Teckningar* pl. 8 och 9.

6. Rundt *silfverbeslag*, tunnt, på främre sidan förgyldt. Ytan fylles af en dubbel sexbladig blomma. Tre hål äro an-

bragta strax innanför den yttre kanten, för att möjliggöra fästandet vid en klädning e. d. (fig. 20).

7. Dylikt beslag, men skadadt.

Liknande beslag, rikare dekorerade, men mera vårdslöst arbetade, förekomma i Tölö-fyndet.

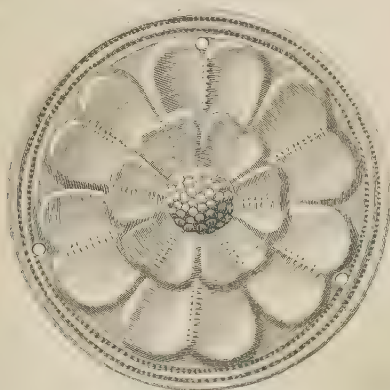

19.

De upprepade hänvisningarna röja, att föremalen i det jämtska fyndet hafva motsvarigheter i andra jordfunna skatter. De former, som på sådant sätt återfinnas än här, än der, hafva tydligen varit allmänt omtyckta och derföre allmänt brukade af dem, som hade råd att pryda sig.

I *en* persons förråd af smycken kunna olika tider vara representerade: det är icke gifvet, att allt blifvit gjordt för samma egarinnas räkning, hon kan ock genom arf hafva kommit i besittning af prydnader. I detta fynd, synas de yngsta före-

målen kunna hänföras till början af 1300-talet. Om skatten ej blifvit gömd af en tjuf, utan under en tid af osäkerhet blifvit af egaren sjelf nedlagd, för att undgå fiendeblickar, kunna vi tänka oss, att skatten nedlagts i röset under någon af de oroliga tider, som förekommo under k. Magnus Erikssons regering.

20.

2.

Vid nyodling å torpet Freden under Vretens gård i Edåsa sn. Vestergötland, hittades en annan silfverskatt, som genom grefve Nils Posse hembjöds till inlösen. Den består af följande föremål:

1. En *sked af silfver*, delvis förgylld, af den vanliga äldre formen med bladet smalnande mot skaftet. Skaftet är kort, trindt, med insänkt spirallinie, och afslutas med en knapp, omgifven af fyra eklöf. Å bladets inre del ett förgyldt band, med streck i stället för inskrift. På dess baksida märket fig. 21. Vigt 38,5 gr.

2. En *sked af silfver*, delvis förgylld. Lik föregående, men skaftet är facetteradt. Märket otydligt. Vigt 50,2 gr.

3. Delar af ett *agnus dei* af silfver, rundt, med kanten bildande rät vinkel mot sidorna, längs kantens konturer och

midtlinien grofva snodder, vid midtsnodden sitter en ögla; på sidorna hafva funnits bandformade bokstäfver (på ena sidan antagligen i ħ s).

Pilgrimer, som åhörde påskmessan i Vatikanens Peterskyrka, erhöllo som minne af besöket litet vax af de på altaret brinnande ljusen, hvilket vax var pressadt i en form, som hade bilden af Guds lam. Detta aftryck bevarades vanligen i en liten silfverdosa, hvilken af denna anledning fick namnet Guds lam eller Agnus Dei.

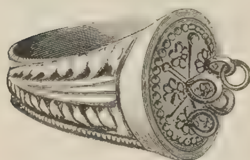
4. Bitar af en *kedja*, sammansatt af tunna silfverband (fig. 22).

21.

22.

23.

24.

5. *Fingerring af silfver*, tunnt gods, förgylld, plattan prydd med en perlrand, blommor och utstående öglor (fig. 23).

6. *Fingerring af silfver*, en jämntjock snodd, vid hvilken ett ornament — nu borta — varit fastlödt.

7, 8. Två *perlor af silfverbleck*, bildade af två hoplödda hälfter (fig. 24).

9—13. Fem runda *perlor* af gråaktig genomlysande karneol.

14—26. Tretton *perlor* (af en finnes blott hälften) af jet.

27. Två fragment af silfver, på ena sidan förgyldt, antagligen af en *knapp*. Denna, af ganska tunn metall, har haft i midten en insänkt mångbladig blomma, hvilken omgifvits af en bugtig ram, prydd med upphöjda halfkulor. Under midten har antagligen funnits en ögla.

28—34. Sju *knappliknande beslag*, af silfverbleck, cirkelformiga, med skålig insänkning i midten, låg vinkelrät kant, vid hvilken äro lödda två mot hvarandra sittande öglor.

35—38. Bitar af fyra *knappliknande beslag* af silfverbleck, runda, med en upphöjd, skålig midt och den yttre randen prydd af stora uppdrifna bucklor; på undersidan äro två öglor fastlödda.

Häktor af olika slag, nämligen:

39. Ett par, bestående af mangbugtiga pressade, pa ena sidan förgyllda silfverbleck med en örnfigur (fig. 25). Knappar af denna form äro icke ovanliga i våra fynd.

25.

26.

40. Ett par, likaledes af silfverbleck, hakdelen bestaende af en adlig sköld tecknad med snedrutor, och förmodligen bortom denna ett mångflikigt blad, med uppstående bucklor och graverade linier, hyskdelen bestaende af ett sådant blad.

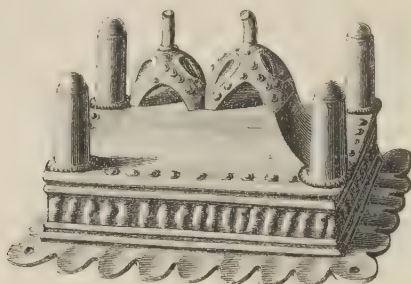
41. Ett par, detta likt, med uppstigande spetsar i skölden och skölden tydligt fortsatt af ett blad af nyss beskrifna art.

42. Hakdelen af en silfverhäkta, med en halfklotformig genombruten buckla (fig. 26).

43. *Ändskoning af silfver* till ett bälte eller bred rem, fyrkantig, platt, med graverade sidor och längst ut tre öglor, till hvar ögla ett skåligt silfverbleck.

44, 45. Två rektangulära, upphöjda *beslag* af starkt förgyldt silfver, med en uppstaende cylinder i hvart hörn och pa

midten två bucklor af samma art som i häktan nr 32; kring nedre kanten flikar, i hvar hörnflik ett hål (fig. 27).

27.

46. En bit af ett förgyldt silfverbeslag, en rad af cirklar invid en ram, bildad af en snodd.

47. En bit af ett förgyldt silfverbeslag, som synes haft formen af ett ornamentalt behandladt ꝏ.

Denna skatt synes tillhöra medeltidens slutskede.

När vi bläddra igenom de två delar af Viollet-le-Ducs *Dictionnaire raisonné du mobilier français*, i hvilka medeltidens drägter och till dem hörande smycken behandlas, och egna vår uppmärksamhet åt de talrika figurerna, finna vi snart, att de flesta der afbildade smycken äro tecknade icke efter original, utan efter framställningar å målade eller skulpterade bilder. De arkeologiska samlingarna i utlandet äro ock icke synnerligen rika på smycken från medeltiden. Så mycket märkligare är den rikedom, som i detta hänseende utmärker Statens Historiska Museum.

Hans Hildebrand.

Präglingen i k. Myntet år 1891.

De mynt, som under året slagits, äro i silfver *tio-ören*, i brons *fem- två-* och *ett-ören*. De äro af samma slag som de närmast föregående årens.

Följande medaljer hafva under året slagits:

för det 17 allmänna landtbruksmötet i Göteborg fyra belöningsmedaljer, för industriutställningen i Göteborg tva belöningsmedaljer, den ena slagen af Göteborgs handverksförening, för bryggeri-utställningen i Göteborg en prismedalj och en minnesmedalj, en prismedalj för Göteborgs slöjdförening, en belöningsmedalj för Malmö industri- och slöjdutställning, belöningsmedaljer för k. Örlogsmannasällskapet i Karlskrona, för Kalmar läns norra k. hushållningssällskap (2 stycken), för Elfsborgs läns k. hushållningssällskap, Gefleborgs läns k. hushallningssällskap (2 stycken för nötboskapsafvelns främjande), för Vestmanlands läns k. hushallningssällskap (för gagnande verksamhet i sällskapets tjenst), för Haparanda försvarsförbund, för Vendes regementes sportförening, för allmänna idrottsklubben i Stockholm, för Malmö velocipedklubb, för Södra Skånska infanteriregementets skjutförbund, för Örebro skytteförbund, för Stockholms skridskosällskap och Jönköpings roddsällskap, en minnespenning slagen i anledning af internationela gymnastikfesten i Stockholm 1891, en minnespenning, som Göta Coldinu-orden slagit öfver C. J. Johansson, en minnespenning slagen af Konstnärsklubben, minnespenningar slagna af k. Vetenskapsakademien öfver professor E. Edlund och professor S. Lovén, en minnespenning slagen af Musikaliska Akademien öfver Jenny Lind samt en minnespenning slagen af sällskapet S. H. T. öfver fördelningsläkaren C. M. Appelberg.

Det öfvervägande antalet medaljer äro saledes hvarjehanda belönings- och prismedaljer, somliga af dem helt sma och slagna af samfund eller institutioner, som väl vilja hafva en medalj,

men icke vilja på densamma offra mera än det minsta möjliga. Sådana godtköpsmedaljer kunna icke blifva konstverk.

Synnerlig hushållsaktighet utmärker de två akademier, som årligen prägla minnespenningar, den Svenska Akademien och k. Vetenskapsakademien. Deras medaljer äro för små, för att de skulle kunna upptaga konstnärliga framställningar. Medaljen öfver professor Edlund är dessutom i hög grad misslyckad. På åtsidan framhålles på ett synnerligen olämpligt sätt det kroppsliga lyte, af hvilken han led; här om någonsin hade konstnären haft anledning att nöja sig med att återgifva hufvudet ensamt. På frånsidan ses en qvinna i teatralisk ställning, hållande i händerna en stor nyckel och en fackla. Bilden och omskriften (*secreta naturæ recludit et illustravit*) hafva framkallat ett berättigadt löje. Medaljen öfver professor Lovén, slagen med anledning af hans femtioåriga verksamhet såsom intendent vid Zoologiska museet, är visserligen större, men utförandet af bilden lemnar mycket öfrigt att önska.

Bland alla dessa medaljer måste vi tilldela hedersrummet åt två, som graverats af professor A. Lindberg. Den ena, afsedd för landbruksmötet i Göteborg, visar på den ena sidan ett vackert hufvud af H. M. Konungen, på den andra en fager tärna, med en sädeskärfve hvilande på den venstra armen, med en lagerqvist i den utsträckta högra handen. Den andra, slagen för Musikaliska Akademien, visar å den ena sidan Jenny Linds karakteristiskt återgifna hufvud, å den andra en genius, som tecknar något till minnes å en tafla. Gestalten är synnerligen täck, mjuk i alla rörelser, harmonisk i måtten.

Hans Hildebrand.

Grafvar på Tuna gård i Kalmar län.

Våren 1892 erhöll jag af arkitekten H. Hammarskjöld upplysning om, att å hans gård, Tuna herrgård i Tuna sn, skulle å 4 olika ställen finnas en mängd större och mindre forngrafvar,

hvilka han erbjöd mig att vid lämpligt tillfälle undersöka. Efter af Riksantiqvarien erhållet medgifvande dertill, företog jag under tre dagar med biträde af egaren en förberedande undersökning, hvarvid dels de 4 olika graffälten till det yttre besigtigades och dels 6 grafvar på 2 af fälten öppnades.

Allmän yttre undersökning.

De fyra graffälten äro tydligt åtskilda från hvarandra, fast alla belägna inom ett område af omkring 5 km. Formlemningarna utgöras af:

1. *högar*, a. *runda*, b. *ovala* c. *treuddiga;*
2. *kretsar med resta stenar utan hög;*
3. *en fyrkantig stensättning* med resta stenar utan hög.

1. Ungefär midt emellan Tuna jernvägsstation (å Vestervik—Hultsfreds jernväg) och herrgården tätt öster om landsvägen ligga tätt intill hvarandra på en höjd 15 större och mindre jordhögar med i allmänhet rätt stora toppgropar, som tyckas antyda skattsökande. En hög är aflång (oval), de öfriga cirkelrunda. Här undersöktes ingen graf särskildt.

En backe å landsvägen nedanför graffältet kallas af folket sedan gammalt »Skedlid».

2. »Roslätt», något närmare gården på samma sida om landsvägen invid ett vägskäl. Här ligga omkring 10 stycken högar (cirkelformiga) af jord med något kullerstenar. Troligen hafva vid vägarnes anläggning grafvar blifvit förstörda. Å detta fält öppnades 1 graf, nr 1 här nedan.

3. På åsen vid »Liljerums» loge åt norr från föregående fält ligga 97 fornlemningar. Af dessa är 1 aflångt fyrkantig utan hög med resta stenar i hörnen, 8 äro 3-uddiga högar, 7 ovala högar; de öfriga dels cirkelformiga högar, dels stensatta kretsar utan hög. Den ås, å hvilken detta fält ligger, omgifves i norr af en sänkning med en liten bäck, i öster af en i senare tid odlad mosse, i söder af en odlad dalsänka och i vester af en lågländt åker, troligen förr mosse. Här öppnades 5 grafvar, nr 2—6.

4. I Liljerums hage utmed vägen till Skälshult, öster om föregående graffält ligga minst 20 jordhögar, hvaribland några rätt stora. De flesta äro cirkelformiga, några få treuddiga. En rund hög är nära 45 m i omkrets samt minst 2 m hög. Rundt omkring denna hög går en fördjupad ränna, troligen uppkommen vid högens bildande. Flertalet af dessa grafvar är antagligen undersökt af skattgräfvare. Som detta graffält ligger längst borta från gården, der jag bodde, och min tid var starkt begränsad, medhann jag ej att här öppna någon graf.

Speciel grafundersökning.

Grafven nr 1 å fältet nr 2. Gräsbevuxen *jordkulle*, 6,5 m i genomskärning, 1,5 m hög, tätt invid landsvägen, öster om densamma, midt emot milstolpen; kant af kullerstenar. Jordmånen sand. Omkring 0,5 m under toppen några få temligen stora kullerstenar.

I midten, ungefär 0,7 m under toppen:

1. *träkol;*
2. *skärfvor af brända ben;*
3. två stycken *brändt lergods* af ytterst illa slammad massa. Det större stycket anger, att det tillhört ett gröfre kärl med omkring 2 cm tjocka väggar.

På flere ställen i högen, isynnerhet åt sydost funnos små *kolbäddar.*

För öfrigt innehöll grafven ingenting.

Grafven nr 2 å fältet nr 3. — Låg ljungbevuxen *kulle,* 5,3 m i genomskärning, 0,3 m hög, belägen på sydöstra sluttningen af åsen.

Jordmån: tunnt jordlager och derunder ett lager af vanliga kullerstenar. Under dessa en omkring 10 cm mäktig bädd af *svart jord*, blandad med *kol och brända ben*, hvaribland hittades följande fornsaker:

1. 3 st. rektangulära *bältebeslag* af *brons*, någorlunda hela, samt rester af ett fjerde. Beslagen, som äro omkring 2,5 cm

långa och 2 cm breda, hafva ett litet rundt hål i hvardera hörnet, medelst hvilka de varit fastsydda tvärs öfver bältet;

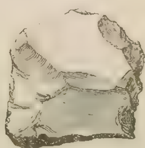
2. ett fragment af ett *kantbeslag* (eller möjligen ett *ringspänne*) af *brons* med ett djurhufvudformadt utsprång;

3. ett par hopsmälta *bronsklumpar;*

4. ett *eldstål* af *jern* (fig. 28), delvis förrostadt;

5. en liten *flintbit* (fig. 29);

29.

28.

6. Fem *nitnaglar* af *jern* med stora, tunna, platta, runda hufvuden. Sjelfva nitens längd 6—7 mm; hufvudets diameter 17—18 mm. — Vid fastnitandet har först en tunn jernskolla stuckits på niten, hvarefter denna tillplattats deröfver. Kanske hafva nitarna sutit fästade i läder. Å den ena, som är rätt mycket rostad, finnas möjligen brända återstoder däraf, hvilka jag hoppas skola kunna bestämmas.

7. Två smidda *jernkrokar* med rund holk i ena ändan. Som holkens öppning är endast 1 cm i genomskärning, kunna krokarna ej gerna varit fästade på trä. Möjligen hafva de sutit i ena ändan af hvar sitt tag, som varit fästadt medelst en tvärtigenom holken gående jern-nit. Kroken är rundsmidd med undantag af

sjelfva den yttersta delen, som är något utvidgad samt fyrkantig och i spetsen tvärt afhuggen. Att döma af rostklumparne på den ena, hafva de troligen hakats fast vid något annat jernföremal. Sammanställas de med fyndet under nästa nr, ligger den gissningen nära till hands, att de sutit a nagon sorts seltyg t. ex. å draglinor.

8. Fyra *hästbroddar*. Som synes af de ofvan hofven omböjda spetsarna, hafva broddarna sutit i främre delen af hofven. — Huruvida nagra af de brända benen hafva tillhört nagot djur, kan jag icke afgöra.

9. Ett ytterst enkelt *bågspänne* af *jern* med båge och nål i två skilda delar (fig. 30).

30.

10. Ett litet stycke *brändt lergods*.

11. Ett stycke *slagg*.

12. Fragment af ett *bryne* af nagon sorts *hälleflintskiffer*.

I grafven togs *jordprof*.

Grafven nr 3 på fältet nr 3. *Krets* af 5 stora resta stenar, ungefär midt på graffältet. Kretsens diameter 5,5 m. — I sydöstra delen tätt under jordytan *ett litet brändt ben*. För öfrigt ingenting.

Grafven nr 4 på fältet nr 3. Rund *kulle* i norra delen af åsen, 5 m i diameter, 0.6 m. hög. Omkring 0.4 m under toppen ett tunnt lager af *kol* och *brända ben* samt några *jernföremål*, nemligen: tre *spikar* och en ögleformigt böjd *ten*; vidare ett litet stycke *flinta*.

I midten af grafven *jordprof* taget.

Grafven nr 5 på fältet nr 3. Låg rund *kulle* — 3,5 m i diameter och 0.3 m hög — längst ned pa sydöstra sluttningen

af åsen. — Tätt under jordytan ett svagt lager af *kol* och *brända ben.*

Grafven nr 6 på fältet nr 2. Rund *kulle* — 5,75 m i diameter, 0,75 m hög — tätt intill föregående.

Omkring 0,25 m under ytan *kol* och *brända ben.*

Då de undersökta grafvarna äro så få, torde något allmänt omdöme om fornlemningarna härstädes icke kunna fällas. Huruvida en fullständig undersökning kan gifva något värdefullt utbyte är naturligtvis ej heller möjligt att säga.

Lämpligt torde dock vara att åtminstone några grafvar å de båda ännu ej undersökta fälten, nr 1 och 4, blifva öppnade. Hvad jordmonen angår, är undersökningen jämförelsevis lätt, ty högarna bestå af sand med endast obetydligt kullersten.

Hans Hansson.

Jernet hos Kineserna och hos Turkarne i Altai.

För någon tid sedan erhöll jag från hr Gabriel Dévéria, professor vid *école des langues orientales vivantes* i Paris ett meddelande om jernets första framträdande i Central-Asien och Kina. Jag anhöll sedermera hos honom om tillstånd att offentliggöra detsamma och han gaf bifall härtill med villkor att jag framhöll dess ursprungliga karaktär att ej vara något för offentliggörande utarbetadt meddelande, utan endast några spridda notiser rörande en fråga, som ännu i närvarande stund hör till de mest outredda.

F. R. Martin.

Professor Dévérias meddelande har följande lydelse:

Kineserna uppgifva, att kompassen år 1110 f. Kr. uppfunnits af Tcheou-Kong, broder till den förste herskaren inom Tcheou-dynastin, men denna uppgift maste upptagas med stor varsamhet (jfr Legge, *Schoo-King*, del 2. s. 545). Uppfinningen

af kompassen förutsätter bekantskap med jernet och dess egenskaper redan under det tolfte århundradet före vår tideräkning, men i *Tcheou-li* (Tcheou-dynastiens seder och bruk) omtalas icke jernet bland metallerna; Tcheou-li, som anses vara utarbetad af nyss nämnda Tcheou-Kong, omtalar endast tre metaller, guld, silfver och koppar.

Kopparn var den förnämsta metallen: när i Tcheou-li ordet »metall» användes, förstås dermed koppar (jfr Biot, *Tcheou-li*, 1, s. 377).

I samma arbete omtalas tennet särskildt, ibland är det förvexladt med blyet (jfr Biot, 2, s. 492).

Alltså var det koppar, som under Tcheou-dynastins tid (1123—249 f. Kr.) användes för tillverkningen af vapen och redskap. Uppgifterna i Tcheou-li äro i detta afseende fullt klara. Vid tillverkandet af klockor och grytor tillsatte man en sjettedel, i yxor, stora och små, skrifpinnar och pilspetsar förekom en femtedel, i spjutspetsar en fjerdedel och i knifvar och svärd en tredjedel tenn. I metallspeglarna förekomma koppar och tenn i samma myckenhet (jfr Biot, 2, s. 381, 492).

Alltså, om jernet var kändt under Tcheou-dynastin, hade det dock ingen *officiel* användning. Tcheou-li omtalar ingenstädes jernet. I *Tso tchoan* utarbetad under femte århundradet, af Tso Kieou-ming, Confucii lärjunge, talas om gjutna kopparvapen, men der omtalas äfven jernsvärd såsom använda i Thsouriket, som fanns 720—330 f. Kr. i den del af Kina, som nu bildar landskapen Houkoang och Ho-nan, i Yang-tse-Kiangs område (jfr Biot, 2, s. 491).

Jernet omtalas i Mencius (372—289 f. Kr.). Vi finna der uttrycket: »brukar han jern för att arbeta jorden?»

Alltså:

Enligt legenden kände Kineserna jernet åtminstone från år 1110 f. Kr.

Enligt historien användes jernet för tillverkning af svärd mellan det attonde och det femte århundradet f. Kr. Men äfven vid denna tid kan jernets bruk icke hafva varit allmänt. Jernets

användning för svärdtillverkningen omtalas första gången i ett arbete, som tillhör det femte århundradet och gäller uteslutande Thsou-riket.

Jernet var således kändt och användt i Kina åtminstone under det femte århundradet f. Kr.

Den turkiska stammen Toukiu räknar sin härkomst från en varghona, som födde tio söner, af hvilka en bar namnet Assena. De förökades och bosatte sig söder om Altai-bergen, der de tillverkade verktyg af jern (jfr Stanislas Julien, *Documents historiques sur les Tou-Kioué*, s. 2, 3).

För detta bruk af jernet i söder om Altai finnes ingen tid angifven, men det måste gifvet vara tidigare än år 545 e. Kr., till hvilken tid de Kinesiska författarne förlägga början af Tou-Kiu-Turkarnes historia. Det synes mig föga troligt, att Altai-Turkarne använde jernet före det sjette århundradet. Vi veta åtminstone, att Altai-Turkarnes Mesch'one khan begärde år 696 af hofvet i Kina 3000 jordbruksredskap och flere gånger tio tusen skålpund jern (jfr Julien, s. 170).

Vi få dock icke förgäta att ända från första århundradet f. Kr. hade inbyggarna i Fergana af kinesiska flyktingar lärt sig att använda jernet (jfr Yule, *Cathay*, s. XII, XIII).

(År 569). Efter flera dagsresor anlände Zemarchus (ett byzantiskt sändebud) och hans följeslagare till Sogdianernas område och när de stego af sina hästar, kommo några Turkar, som syntes sända för sådant ändamål, och erbjödo åt dem jern att köpa; jag antager, att meningen var att visa, att de hade jerngrufvor i sitt land. Ty jernets bearbetning anses af dem ingalunda vara någon lätt sak, och vi torde få antaga, att de ville liksom skryta dermed, att jern förekom i deras land (jfr Yule, *Cathay* s. CLXIII).

(Åren 629—645). Den Kinesiska pilgrimen Hiouen-Thsang, införd i den turkiska khanens tält (mellan sjön Issikul och Talas) anmodades att sätta sig på en jernstol (Stanislas Julien, *Histoire de la vie de Hiouen-Thsang*).

Till minne af Turkarnes urgamla smiden hade deras khan instiftat en årlig fest, vid hvilken man skulle smida ett stycke jern (De Guignes, *Histoire des Huns* 2 s. 350, 373).

Gabriel Dévéria.

Brakteatfynd från Vestergötland.

Under lekar ute i skogsmark petade några barn med pinnar i jorden och blottade härigenom det nedan beskrifna fyndet. Platsen der fyndet gjordes är belägen inom Vättlösa socken, Kinne härad, Skaraborgs län. Genom adjunkten K. Torins försorg hembödos de funna föremålen till Statens Historiska Museum, som inlöste dem. De bära inom Museet inv. nr 9043. Några närmare upplysningar om fyndomständigheterna och fyndplatsens belägenhet kunde adjunkten Torin ej erhålla.

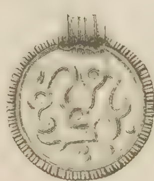
Fyndet består af

1. *Brakteat af blekt guld*, försedd med ögla, afbildad fig. 31. Väger 3,4 gr. Den präglade bilden, som först omfattas af en upphöjd linie och derefter af en strierad guldtrad, visar oss ett fyrfota djur, om än dess form, synnerligast för ett ovant öga, är något svår att uppfatta. Nedtill till venster från åskadaren sedt synes hufvudet med en mycket skarpt böjd fogelnäbb. Omedelbart vid denna synes ögat, som framåt begränsas af ett något böjdt band och bakåt af ett annat långt, nästan i vinkel böjdt band, som är utdraget inåt brakteatens midt, så att det korsar djurets kropp. Bakom detta band, vidtager halsen som är kort. Därpå följer frambenets fäste vid bålen, äfven här återgifvet med en ögla. Från denna ögla utgå två band. Det af dessa som vänder sig mot brakteatens kant, är frambenet. Vid kanten böjer det sig och passerar först under och därpå öfver djurkroppen och slutar så att foten ligger utmed brakteatens kant. Det band som vänder sig inåt brakteaten är sjelfva bålen S-formigt böjd. Den passerar först öfver

bandet, som begränsar hufvudet bakat, derefter under bakbenet och sa öfver detsamma, sedan öfver frambenet och derpa under detsamma, hvarpa den stannar vid en ögla betecknande låret. Från denna ögla utgå åter tvänne band, det ena går inåt brakteaten (möjligen betecknande svansen?), det andra gar mot brakteatens utkant och böjer sig der knälikt inåt och slutar med en fot.

31.

32.

33.

34.

35.

36.

Vid ett hastigt påseende förefaller denna brakteat att vara synnerligen lik den från Gällqvist, men vid en närmare granskning visa sig ej obetydliga olikheter. Benens ställning är en helt annan och hufvudets form mycket afvikande.

2. *Brakteat af guld* försedd med ögla. Väger 2,2 gr. Präglad med samma stamp som föregående, men betydligt mindre i det att den strierade guldtråden som omsluter brakteaten å detta exemplar vidrör och till och med bortskär en del af djurets hufvud och fötter.

3. *Brakteat af guld*, försedd med ögla, afbildad fig. 33. Väger 2,22 gr. Äfven a denna brakteat är bilden af ett fyrfota djur präglad. Djurets gestalt är här lättare att uppfatta än å de föregaende. Till venster fran askådaren sedt finna vi

hufvudet med den böjda näbben, ett rundt öga och ett litet bihang à nacken (öra eller horn?). Halsen böjer sig som à en svan och slutar vid öglan, som betecknar benets fäste vid balen. Denna senare är mycket kort och slutar vid öglan, som betecknar låret. Bakbenet är böjdt pa samma sätt som frambenet. Under fötterna några punkter.

4. *Brakteat af guld*, försedd med ögla. Väger 2,11 gr. Afbildad fig. 32. Liksom a föregående brakteat är äfven pa denna bilden af ett fyrfota djur präglad. Djuret vrider hufvudet bakåt på samma sätt som à de båda under nr 1 och 2 här ofvan beskrifna, men är i öfrigt mycket enklare behandladt. Hufvudet har samma grundform som à de nyssnämnda. På baksidan är strax under öglan 2 små guldperlor fastlödda.

5. En större *mosaik-perla af glas* afbildad fig. 34. Hufvudmassan är mörk, nästan svart. Gördlarna och ringarna äro af en ljus röd färg. Punkterna inuti äro cinober-röda.

6. *Mosaik-perla af glas*, afbildad fig. 35. Punkterna gula. strecken hvita.

7. Tre *röda*, två *mjölkhvita* och fyra *gröna glasperlor*, alla opaka, fyra *blå* och en *grön glasperla*, alla genomskinliga, en af de blå, af ovanlig form, afbildad i fig. 36.

B. Sn.

Litteratur.

Norges Indskrifter med de ældre Runer. Udgivne for det Norske Historiske Kildeskriftfond ved Sophus Bugge. Första häftet 1891.

Den vördade runforskaren Bugge begynner sitt länge förberedda arbete om de längre runradsinskrifterna i Norge med de i den sydöstligaste delen af landet funna, och redogör för de två inskrifter, som upptäckts i Smaalenenes amt, samt för en i Akershus amt. Förnämligast af de tre inskrifterna är den, som läses på den nu i Kristiania uppresta Tunestenen. Bugge återgifver inskriften pa denna sten salunda:

ek wiwar after woduride witadahalaiban : worahto : r[unoR] [afte]R woduride : staina : [—] þrijor ·dohtriR dalidum arbija sijosteR arbijano

och öfversätter detta: Jag Viv gjorde dessa runor till minne af min stridskamrat Vodurid. Efter Vodurid [märkte] tre döttrar stenen, de närmast beslägtade arfvingarna delade arfvet.

Bugge anser Tunestenens inskrift höra till tiden vid pass 500—550; efter de af Montelius gifna tidsbestämningar skulle Tunestenen hänföras till vid pass 400. Munch har förklarat den icke vara senare än år 500. Bugge har tidigare hänfört den till 500-talet, snarast dess midt eller förra hälft. Wimmer har på ett ställe hänfört den till 550 (575), på ett till vid pass 500—600, men snarast till 500—550.

Den andra inskriften förekommer på en i Fredriksstad funnen guldbrakteat, men dess runtecken gifva icke någon mening. År 1871 hänförde Bugge de med runinskrift försedda brakteaterna till tiden 450—600. O. Rygh antager att brakteaternas tid började på 500-talet. Montelius hänför dem till 400-talet och förra hälften af 500-talet, Wimmer till tiden vid pass 550—700. Undset hänför de norska fynden med guldbrakteater hufvudsakligen till tiden 600—800, men detta synes Bugge från runologisk synpunkt vara för sent.

Det synes, huru meningarna skifta rörande de kronologiska bestämningarna inom den senaste af de tre förhistoriska perioderna.

Nordiske Fortidsminder udgivne af det kgl. Nordiske Oldskriftselskab. Andet hefte. Det store Sølvkar fra Gundestrup i Jylland. Ved Sophus Müller.

År 1891 hittades på det i titeln namngifna stället ett stort silfverkärl, hvars öfre del å såväl in- som utsidan är smyckad med bildliga framställningar. En sådan förekommer äfven på bottnens insida.

Bilderna äro af ganska egendomlig art. Insidans framställningar innehålla, bland annat, följande: ryttare med skålformade hjelmar uppbärande horn, svin eller foglar, krigare med streckade hjelmar försedda med nässkydd, spjut, aflangt fyrkantiga sköldar, krigare som blåsa i upprätta lurar, hvilkas

mynningsdel har utseende af ett gapande djurhufvud, krigare med liknande hjelm och svärdet lyft till hugg med venster hand, en sannolikt hjelmbärande herre, som rider på med fenor utrustad delfin — krigarne hafva tätt åtsittande kläder, hvilka icke synas ega någon särskild skyddskraft — vidare menskliga gestalter, hvilka snarare föreställa gudar än menniskor, t. ex. en som pa hufvudet bär två hjorthorn, i högra handen håller en metallring med intill hvarandra stötande knappar (en s. k. *torques*), i den venstra handen en orm, — vidare djur af hvarjehanda slag, oxar, hundar, leoparder(?), elefanter, gripar, lejon, hjort o. s. v., — slutligen symboler, såsom hjertat, och bladornament.

Utsidans framställningar visa oss bröstbilder af män och qvinnor (troligen gudar och gudinnor) samt hvarjehanda andra figurer.

Sophus Müller anser, att detta synnerligen märkliga kärl måste hänföras till tiden omkring Christi födelse eller senast till första århundradet efter Christus. Stilen och karaktären vittna om en barbarisk konst, hvilken likvisst hvilar pa klassiska förutsättningar. Ingenstädes inom den antika konstens egentliga område har man kunnat utföra bilder, som äro så naiva och ohjelpliga på samma gång som de i figurernas fria framställning och rörelser antyda en långt framskriden utveckling. Kärlet bör vara af gallo-romersk stil, ehuru det icke är arbetadt i dennas ursprungsland Gallien. Man synes böra söka dess tillkomst i ett land, mer eller mindre aflägset, i hvilket denna stil trängt in, och man synes böra söka at det håll, som anvisas af den omständigheten, att de gallo-romerska föremal, som mest likna detta kärl, hittats i norra Frankrike. Skulle det då icke kunna vara arbetadt i det land der det hittats? Danmark har icke varit främmande för den gallo-romerska konsten. Det danska nationalmuseet eger atminstone tre föremål, som med säkerhet kommit från Gallien. Det är ej sannolikt, att förhallandena till Gallien inskränkt sig till införseln af dessa produkter, det är troligare att Skandinaverna, hem-

komna från Rhen eller Seine, hafva fört med sig nya sätt att se och arbeta och att galliska arbetare besökt Norden. Sophus Müller »är derföre benägen att anse Gundestrup-kärlet vara tillverkadt i Danmark, intill dess man i sjelfva Gallien eller inom land liggande mellan Gallien och Danmark funnit föremål, som mera likna kärlet än de nu kända».

Jag ämnar en gång framdeles åter upptaga till behandling framställningarna å detta märkliga silfverkärl samt frågan om dess härkomst; att nu inga på en sådan undersökning vore olämpligt, då jag icke är i tillfälle att meddela Månadsbladets läsare några figurer.

Att man i gångna tider varit alltför snar att tillerkänna alla fornföremål, som vittna om någon större konstskicklighet, främmande ursprung, är ovedersägligt. Sjelf har jag sökt åt det inhemska arbetet vindicera den ena gruppen af fornsaker efter den andra, det ena märkliga föremålet efter det andra. Jag är således ingalunda någon principiel motståndare af ett sådant förfaringssätt, men det synes mig likväl något öfverraskande, att Sophus Müller söker åt Gundestrupkärlet tillerkänna, åtminstone tills vidare, dansk upprinnelse.

Att kärlets hufvudkaraktär är, såsom han framhåller, gallo-romersk, d. v. s. att det har den karaktär, som tillkom arbetet och konsten i Gallien, sedan detta land blifvit förvandladt till en romersk provins, är obestridligt. I det romerska Gallien förekommo tvänne kulturer: dels den rent romerska, inkommen med eröfrarne, hvilken rent romerska kultur kunde i vissa drag förråda en inverkan, som mottagits från den galliska kultur, hvilken hade utvecklat sig innan Romarne hade gjort landet till sitt, — samt den galliska kulturen, hvilken, såsom ej jämbördig, hade under det romerska inflytandet undergått en genomgripande förändring. Det är denna senare kultur, som kallas den gallo-romerska, och det är, såsom redan blifvit nämndt, denna kulturs drag, som återfinnas på Gundestrupkärlet.

Den omständigheten, att detta kärls figurer i vissa drag visa afvikelser från hittills kända gallo-romerska konstverk,

har af Sophus Müller framhållits. Från denna omständighet kunna endast två slutsatser dragas: den gallo-romerska kulturen kunde inom gallo-romerskt område ikläda sig flere former än de hittills kända — eller ock: den gallo-romerska kulturen kunde hafva på ett annat folk utöfvat ett så öfverväldigande inflytande, att dess kultur fick gallo-romersk karaktär med någon bismak af den egna, förutvarande karaktären.

Det är denna senare slutsats, som Sophus Müller drager. Till förbiseende af den förra slutsatsen synes mig giltigt skäl här fattas. I Danmarks fynd förekomma visserligen föremål, åt hvilka man kan tillerkänna gallo-romersk härkomst. Men dessa föremål äro helt enstaka. Bevis för ett öfverväldigande inflytande från gallo-romersk kultur på den samtida danska, för antagandet att gallo-romerska handverkare och konstnärer vandrade in till Danmark, saknas, mig veterligen, alldeles. Talet om det ena och det andra tillhör gissningarnas område.

Vid valet mellan slutsatser stå vi således mellan gissningar. Det beror då på, hvilken af dem har största sannolikhet för sig. För mig synes det sannolikare, att Gundestrupkärlet blifvit till Danmark infördt.

H. H—d.

—

Ur lärda sällskaps handlingar och tidskrifter.

Revue archéologique för 1892.

Chipiez, Les proportions dans l'architecture grecque.

Naue, Prähistorische Blätter 1892.

Denna förtjenstfulla tidskrift innehaller uppsatser rörande fornlemningar och fynd från stenåldern, bronsåldern, Hallstatt-tiden, la Tène-tiden, folkvandringstiden m. m.

Jahrbücher des Vereins von Alterthumsfreunden im Rheinlande. LXXXXII.

Clemen, Merowingische und karolingische Plastik.

Jahrbücher des Vereins von Alterthumsfreunden in Rheinlanden. LXXXXIII.

Naue, Westgothischer Goldfund aus einem Felsengrab bei Mykenä.

Mittheilungen der anthropologischen Gesellschaft in Wien. XXII.

Hjalmar Stolpe, Entwicklungserscheinungen in der Ornamentik der Naturvölker. — Posepny, Alter Goldbergbau in Dacien. — Hœrnes, Die ornamentale Verwendung der Thiergestalt in der prähistorischen Kunst.

Mittheilungen der k. k. Central-Commission zur Erforschung und Erhaltung der Kunst- und historischen Denkmale. XVIII.

Beckh-Widmanstetter, Zur Bedeutung der heraldischen Forschung (der Wappenkunde) für das Kunstgewerbe.

Mémoires de la Société académique des sciences, arts, belles-lettres, agriculture et industrie de St.-Quentin. Fjerde serien. 5—9 (1881—1889).

Dessa delar äro af ett ganska rikt innehåll, icke minst för arkeologien. Redogörelse lemnas i dem för en rad af undersökningar inom grafffält hörande till den romerska tiden, till den tid, då det germanska elementet begynner visa sig, och till den fullt utpräglade germanska (frankiska) tiden.

Annales de la société archéologique de Namur. XIX.

Denna tidskrift innehåller värderika bidrag till kännedomen om Frankerna och deras kultur inom provinsen Namur.

Svenska Fornminnesföreningens Tidskrift, del 8, s. 87—202.

Vistrand, Norrländska fornsaker från stenåldern i Nordiska museet. — Olsson, Några minnen från Medelpads och Ångermanlands stenålder. — Ekhoff, Hällristningar på Kinnekulle. — Montelius, Öfversigt öfver den nordiska forntidens perioder intill kristendomens införande. — Upmark, Vadstena slott 1545—1620 II. — Djurklou, Den onde i folktron.

Amanuensen Vistrand omtalar i sin uppsats tre hålmejslar af gulgrå flinta; de uppgifvas höra till »det märkliga fynd, som omkring 1830 gjordes vid Byske elf å Bjurselets bys egor. Under gräfningen af en brunn omkr. 600 meter från elfven och en mil från hafvet påträffades å $\frac{2}{3}$ meters djup ej mindre än 70 flintmejslar, stälda med eggen nedåt i en krets af vid pass en meters genomsnitt och omgifven af en mörk rand (multnadt

trä). Anmärkningsvärdt är, att man i närheten af fyndstället påträffat, utom flere liknande verktyg, dels en mängd flintskärfvor, dels ett större flintstycke, från hvilket bitar i gammal tid äro afslagna, och som tydligen är att anse som ett råämne, hvaraf verktyg skulle förfärdigas».

Dessa uppgifter äro icke fullt korrekta. Afståndet från fyndplatsen för de 70 mejslarne var icke 600 meter från elfven, utan vid pass 500 alnar (således vid pass 300 m.), mejslarne stodo ej $\frac{2}{3}$ meter under jordytan, utan endast $\frac{1}{2}$ aln (således vid pass $\frac{1}{3}$ m.). Mina uppgifter äro hemtade från prosten N. Nordlanders i Skellefte bref af den 15 oktober 1847. Hans uppgift torde få anses tillförlitligare än brukspatron Klockhoffs af år 1875.

I *Månadsbladet* för år 1876, s. 266 f., hafva fynden vid Bjurselet utförligt omtalats. Af hvad der meddelas framgår, att på platsen tre större fynd blifvit gjorda, nämligen en gång 70 (sedermera uppgifvas 80), en gång 25 och en tredje gång 18 mejslar. Utöfver dessa tre större fynd hafva årligen enstaka mejslar hittats. Jag har sjelf vid besök å platsen funnit en af dessa hålmejslar, hvars ena ände stack upp öfver jorden.

År 1846 skickade prosten Nordlander genom E. G. Geijer en af dessa flintmejslar som gåfva till Statens Historiska Museum (Inv. 1308). År 1847 skickades in ytterligare 22, hvilka inlöstes (Inv. 1392). Dessa 23 sägas vara funna med 47 andra.

År 1875 skänkte häradshöfding A. F. Ekewall i Skellefte två breda hålmejslar af flinta samt ett flintstycke af samma färg, från hvilket stora flisor äro slagna; kantytan är qvar vid båda ändar. Dessa tre föremål från fyndplatsen vid Bjurselet äro införda i Inv. 5458.

År 1877 skänkte samme man två oslipade flintmejslar, en flintboll och ett fragment af en mejsel af ljust grågrön, svartprickig lerskiffer, delvis slipad. Inv. 5900.

År 1877 besökte jag fyndplatsen, hittade då der, som nyss nämndes, en flintmejsel, samt inköpte i byns gårdar hvad under

den senaste tiden hade blifvit funnet, nämligen en slipad hålmejsel, 8 oslipade hålmejslår, en oslipad tunn rätmejsel, två öfverdelar af oslipade mejslar, en boll samt 18 större och mindre bitar — allt af flinta (två af flintbitarne äro slagna af slipade redskap), en större, mycket skadad, något slipad yxa af en grå, tät stenart samt en obearbetad sten.

År 1881 skänkte läroverksadjunkten Bäckström i Luleå en tunn mejsel af ljusgrå skiffer »från det märkvärdiga fyndstället vid Bjurselet i Byske sn». Inv. 6858.

År 1882 skänkte häradshöfding Ekewall en yxa eller hacka af skiffer, funnen vid Bjurselet. Inv. 7043.

Prosten Nordlander skrifver ytterligare den 23 november 1847 om dessa fynd:

»Säkert är att dylika holmejslar, så vidt jag kunnat erfara, ej blifvit hittills funna högre i Norden än i Skellefteå. I *Nordiska Fornlemningar* af Liljegren och Brunius V och VI häftet finnes aftecknad en holmejsel af alldeles samma form och dimensioner med de ofvan nämnda, men denne var funnen i Skåne och, som det af ritningen vill synas, äfven slipad.»

»Några flintflisor äro visserligen funna vid och omkring det ställe, der sjelfva mejslarna lågo, men ej i den mängd, som bort finnas i händelse mejslarne blifvit på stället huggne. Flintsten finnes här icke och är således bestämdt säkert, att åtminstone råämnet blifvit hitfördt, om ej mejslarne redan vid ankomsten hit hade fått sin närvarande skapnad. Utan tvifvel hafva de varit ämnade till verktyg för urhålkning af träd. Den runda äggen lämpade sig dertill. Nästan obegripligt är dock, huru deras tillverkare kunnat så väl och så lika tillyxa dem. Som sagdt: fyndet är märkvärdigt.» —

»Mejslarne äro visserligen halffärdiga, men dock sannolikt till sitt ändamål brukbara. Jag föreställer mig, att den, som ursprungligen egt dem, om han icke tillhuggit dem sjelf, haft för afsigt att drifva handel med dem eller bortbyta dem mot andra varor. En enskild man kunde eljest ej behöfva en sådan mängd. Det är högst intressant att forska öfver detta och

dylika fynd, som så tydligen, men dock hemlighetsfullt vittna om en förgången verld.» —

Mittheilungen aus dem germanischen Nationalmuseum [i Nürnberg]. Jahrgang 1892.

Trincierbücher der 17. Jahrhunderts. — Die Helme aus der Zeit von 12. bis zum Beginn des 16. Jahrhunderts im Germanischen Museum. — Zur Frage nach Hans Sachs' Quellen und Stoffen. — Disziplin im dreissigjährigen Kriege.

Hvarjehanda.

Buskmännens teckningar i Afrika. I min uppsats om naturfolkens konst i Nordenskiölds *Studier och forskningar* har jag yttrat några ord om Buskmännens teckningar. Prof på sådana teckningar (flere förträffliga djurteckningar, en grupp af koncentriska cirklar) äro meddelade i Berlins antropologiska sällskaps *Sitzungsberichte* för år 1892, pl. 1 och 2. Hr Bartels omtalade i sällskapets sammanträde den 9 januari, att dessa teckningar äro inknackade i klippan med tillhjelp af runda eller ovala stenar af vexlande storlek (de största af ett äpples storlek).

Frikostig riksdag. Den tyska riksdagen har beviljat en summa af 40,000 riksmark till undersökande af *limes romanus*.

Etnografiska förhållanden i Norge. Professor Gullberg i Kristiania har företagit undersökningar af befolkningen inom Österdalen i Norge och funnit att befolkningen derstädes tillhör två typer, en öfre och inre, en nedre och yttre. Den förra folktypen är mesokefal, med breda anletsdrag, kraftig, lång, ofta konvext böjd näsa, prognatisk profil, blondt hår, blåa ögon, grofvuxen, benstark, med medelhöjd af 1,640 m; denna folktyp står den trondhjemska nära. Den andra typen är smärtare, mindre prognat, mindre blond, ofta svarthårig och svartskäggig, dolikokefal. I Solör finnes en folktyp, som står den vermländska nära. I Tryseldalen visar befolkningen såväl svenska som lappska tillsatser.

Innehåll:

Stockholm, 1893. Kungl. Boktryckeriet.